SIYOSAT

UDK: 327.101:1(100)(049.3) **DOI: 10.56292/SJFSU/vol29_iss1/a61**

XALQARO MUNOSABATLARDA KONSTRUKTIVIZM NAZARIYASINING O‘ZIGA XOSLIGI

УНИКАЛЬНОСТЬ ТЕОРИИ КОНСТРУКТИВИЗМА В МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ

THE UNIQUENESS OF THE THEORY OF CONSTRUCTIVISM IN INTERNATIONAL RELATIONS

Sultonov Javohir[1], Mamajonov Farhod[2]

[1]Sultonov Javohir – Farg‘ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi
[2]Mamajonov Farhod – Farg‘ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada Konstruktivizm nazariyasining xalqaro munosabatlardagi o‘rni, ushbu nazariyaga asos solgan olimlarning tadqiqotlari natijalari, shuningdek, Konstruktivizm nazariyasining zamonaviy xalqaro munosabatlarda muhimligining dalillari (Sovuq urushning oxiri, Yevropa Ittifoqi, Xalqaro inson huquqlari normalari, Global boshqaruv) va Konstruktivizm nazariyasining ichki bo‘linishlari - klassik konstruktivizm, tanqidiy konstruktivizm, poststrukturalistik konstruktivizm, feministik konstruktivizm, normativ konstruktivizm haqidagi ma’lumotlarga to‘xtalib o‘tilgan.

Maqolani o‘qish asnosida o‘quvchi - davlat va jamiyat boshqaruvida Konstruktivizm nazariyasini ahamiyati naqadar muhimligini jahon miqiyosida tan olingan olimlar (Nikolas Onuf, Aleksandr Vendt, Emanuel Adler, Keyin Ringmar, Liliana Riga va boshqalar) tomonidan o‘zlarining tadqiqotlari bilan isbotlashga uringanligining guvohi bo‘ladi.

Ayniqsa, maqolada Konstruktivizm nazariyasiningRealizm va Liberalizm nazariyalari bilan to‘qnashuvi, bundan tashqari tashqi siyosat, xalqaro munosabatlar hamda ichki boshqaruvdagi yondashuvlarda aynan bir tizimning mavjud emasligi haqidagi fikrlar ham ilgari surilgan.

Аннотация

В данной статье роль теории конструктивизма в международных отношениях, результаты исследований ученых, основавших эту теорию, а также доказательства важности теории конструктивизма в современных международных отношениях (конец холодной войны, Европейский Союз , международные нормы прав человека, глобальное управление) и внутренние подразделения теории конструктивизма

- обсуждаются сведения о классическом конструктивизме, критическом конструктивизме, постструктуралистском конструктивизме, феминистском конструктивизме и нормативном конструктивизме.

Читая статью, читатель станет свидетелем того, что ученые с мировым именем (Николас Онуф, Александр Вендт, Эмануэль Адлер, Кайин Рингмар, Лилиана Рига и др.) пытались доказать важность теории конструктивизма в управлении государством. и общество своими исследованиями.

В частности, в статье выдвигается конфликт теории конструктивизма с теориями реализма и либерализма, кроме того, выдвигаются мнения об отсутствии единой системы в подходах к внешней политике, международным отношениям и внутреннему управлению.

Abstract

In this article, the role of Constructivism theory in international relations, the results of the research of scientists who founded this theory, as well as evidence of the importance of Constructivism theory in modern international relations (the end of the Cold War, the European Union, international human rights norms, global governance) and the internal divisions of Constructivism theory

- information about classical constructivism, critical constructivism, poststructuralist constructivism, feminist constructivism, and normative constructivism is discussed.

While reading the article, the reader will witness the fact that world-renowned scientists (Nicolas Onuf, Alexander Wendt, Emanuel Adler, Kayin Ringmar, Liliana Riga, etc.) have tried to prove the importance of Constructivism theory in the management of the state and society with their research.

Especially in the article, the conflict of the theory of Constructivism with the theories of Realism and Liberalism, in addition, the opinions about the absence of a single system in approaches to foreign policy, international relations and internal management are also put forward.

Kalit so‘zlar: *Konstruktivizm, xalqaro munosabatlar, siyosiy realizm, Liberalizm nazariyasi, geosiyosat.*

Ключевые слова: *конструктивизм, международные отношения, политический реализм, теория либерализма, геополитика.*

Key words: *constructivism, international relations, political realism, theory of liberalism, geopolitics.*

KIRISH

Konstruktivizm nazariyasi realizm va liberalizm kabi xalqaro munosabatlarga an'anaviy yondashuvlarning cheklanishiga javob sifatida paydo bo‘ldi. “Konstruktivizm” atamasi birinchi marta 1989-yilda Nikolas Onuf tomonidan “World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations” (Bizning yaratgan dunyo: ijtimoiy nazariya va xalqaro munosabatlardagi qoidalar) kitobida ishlatilgan [1,36].

Konstruktivistik yondashuv g‘oyalar, me'yorlar va qadriyatlarning xalqaro munosabatlarni shakllantirishdagi rolini ta'kidlaydi. Konstruktivistlarning fikriga ko‘ra, xalqaro munosabatlardagi xalqaro munosabatlar subyektlarini nafaqat moddiy manfaatlar va kuch, balki ijtimoiy va madaniy omillar ham boshqaradi. Bu shuni anglatadiki, xalqaro munosabatlar subyektlarining o‘z qiziqishlari va o‘ziga xosligini aniqlash usuli ularning boshqa xalqaro munosabatlar subyektlari bilan o‘zaro munosabatlari va ular mavjud bo‘lgan ijtimoiy kontekst orqali shakllanadi.

Xalqaro munosabatlarda konstruktivizm nazariyasi bo‘yicha tadqiqotlar olib borgan ko‘plab olimlar bor ulardan eng mashhurlaridan biri Aleksandr Vendt xalqaro munosabatlardagi konstruktivizmning yetakchi olimlaridandir. U xalqaro xulq-atvorni shakllantirishda me'yorlar va g‘oyalarning roli to‘g‘risida keng tadqiqotlar olib bordi va xalqaro munosabatlar umumiy me'yorlar va qadriyatlarni ishlab chiqish orqali o‘zgartirilishi mumkin bo‘lgan ijtimoiy qurilish ekanligini ta'kidladi.

Aleksandr Vendtning “Xalqaro siyosatning ijtimoiy nazariyasi” xalqaro munosabatlar sohasida klassikaga aylanib, davlatlar xulq-atvori faqat xalqaro tizim tuzilishi bilan belgilanadi, degan an'anaviy qarashga qarshi kuchli dalil keltirdi. Vendtning asosiy argumenti shundan iboratki, davlatlar tashqi tazyiqlarga oddiygina javob bermaydi, balki ularning xatti-harakati ular boshqa davlatlarga xos bo‘lgan intersubyektiv ma'nolar bilan shakllanadi. Boshqacha qilib aytganda, davlatlar bir-biriga do‘st yoki dushman sifatida qarashlari mumkin va bu idrok ularning harakatlariga ta'sir qiladi. Bu davlatlar doimo raqobat yoki ziddiyat holatida bo‘ladi, degan an'anaviy realizmdan chekinishdir. Vendt xalqaro tizimlarning uch xil turini ajratib ko‘rsatadi, ularni Gobbescha qarash, Lokkcha qarash va Kantcha qarash deb ataydi.

Gobbescha qarash tizimida davlatlar bir-birini dushman sifatida ko‘radi va doimiy to‘qnashuv holatida bo‘ladi.

Lokk tizimida davlatlar bir-birini potensial do‘st yoki dushman sifatida ko‘radi va bu raqobat holatiga olib keladi.

Nihoyat, Kant tizimida davlatlar bir-biriga do‘st sifatida qaraydi va bu hamkorlik va tinch munosabatlarga olib keladi [2.]. Davlatlar o‘rtasida normalar va institutlarning shakllanishi natijasida Gobbescha qarash va Lokkcha qarash Kantcha qarashga aylanishi mumkin bo‘ladi.

Vendtning argumenti subyektivlararo munosabatlar g‘oyasiga asoslanadi, ya'ni individlar (bu holda davlatlar) boshqalar bilan o‘zaro munosabatlari orqali o‘z realligini quradilar. Bu shuni anglatadiki, davlatlarning o‘zini va boshqalarni ko‘rish usuli qat'iy emas, balki vaqt o‘tishi bilan ular o‘zaro ta'sirlashganda o‘zgarishi mumkin. Uning g‘oya xalqaro munosabatlarni o‘rganish uchun muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u davlatlarning xulq-atvorini faqat xalqaro tizimning tuzilishi bilan emas, balki uning doirasida mavjud bo‘lgan me'yorlar va institutlar bilan ham belgilanishini ko‘rsatadi. Bu shuni anglatadiki, o‘zgarishlar mumkin, hamkorlik va tinch munosabatlarni rivojlantirish uchun yangi normalar va institutlar yaratilishi mumkin. Vendt nazariyasi tanqidchilari uni haddan tashqari idealistik va xalqaro munosabatlardagi kuch rolini e'tiborsiz qoldirishini ta'kidlaydilar. Ular davlatlar doimo o‘z manfaatlarini ko‘zlab ish tutishini, hamkorlik va tinch munosabatlar faqat kuchlar muvozanati mavjud bo‘lgandagina bo‘lishi mumkinligini ta'kidlaydilar. Biroq, Vendt nazariyasi olimlarning xalqaro munosabatlar haqidagi fikrlash tarzini shakllantirishda ta'sir ko‘rsatdi va davlat xulq-atvorini shakllantirishda normalar va institutlarning roliga ko‘proq e'tibor qaratishga olib keldi. Shuningdek, u xalqaro tizimlarning vaqt o‘tishi bilan qanday o‘zgarishi mumkinligini va yanada hamkorlik va tinch dunyo tartibini yaratish imkoniyatlarini tushunish uchun foydali asosni taqdim etdi.

Yana bir biz o‘rganishmiz kerak bo‘lgan olimlardan biri Emanuel Adler bo‘lib u xalqaro xulq-atvorni shakllantirishda shaxsning roli bo‘yicha tadqiqotlar olib borgan konstruktivist olim. U davlat identifikatorlarini shakllantirish xalqaro munosabatlarga muhim ta'sir ko‘rsatishi mumkinligini ta'kidladi va nizolashayotgan davlatlarning xatti-harakatlarini shakllantirishda shaxsning rolini o‘rganib chiqdi[2,11-15]. Zamonaviy olimlardan konstruktivizmga tanqidiy yondashgan misol qilib biz Keyin Ringmarni keltirishimiz mumkin. Keyin Ringmar xalqaro ijtimoiy konstruktivizmning bir

nechta kamchiliklarni isbotlashga urinadi. Uning ta'kidlashicha, xalqaro ijtimoiy munosabatlarda normalar va g'oyalar tarixiy nuqtai nazarga ega bo'lishi va ushbu me'yorlar va g'oyalarning bahsli va doimiy o'zgarib turishini ta'kidlaydi[3,4].

Bundan tashqari, Ringmar xalqaro ijtimoiy konstruktivizmning empirik asosliligini normalar va g'oyalar xalqaro ijtimoiy konstruktivistlar bashorat qilganidek xulq-atvorni shakllantirmaydigan bir nechta misollarga ishora qilib chaqiradi. Masalan, uning ta'kidlashicha, yadroviy normalari davlatlarning yadro qurolini ishlab chiqishiga to'sqinlik qilmagan va inson huquqlari normasi butun dunyoda inson huquqlari amaliyotining yaxshilanishiga olib kelmaganni isbotlashga harakat qiladi.

Zamonaviy olimlardan yana biri Liliana Riganing "Shaxsiyatning shakllanishi va uning xalqaro munosabatlar nazariyasiga ta'siri" maqolasining asosiy g'oyasi hissiyotlarning ijtimoiy va siyosiy o'ziga xosliklarni qurishda muhim rol o'ynashi va bu xalqaro munosabatlar nazariyasini o'rganish uchun muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlashdan iborat. Uning ta'kidlashicha, hissiyotlar shunchaki individual psixologik tajribalar emas, balki ijtimoiy va siyosiy tuzilmalar va jarayonlar bilan chambarchas bog'liqdir. Keyin Riga shaxsning ta'sirchan shakllanishni uch xil kontekstda o'rganishga kirishadi: millatchilik, gumanitarizm va terrorizm. Uning ta'kidlashicha, ushbu kontekstlarning har birida hissiyotlar ijtimoiy va siyosiy o'ziga xosliklarni qurishda muhim rol o'ynaydi va ular siyosiy amaliyot va siyosatni shakllantiradi.

Kontekstda millatchilik-sevgi, sadoqat va bog'lanish kabi his-tuyg'ular milliy o'ziga xoslikni qurishda markaziy o'rinni egallaydi va ular ijobiy va salbiy siyosiy natijalarga olib kelishi mumkinligini ta'kidlaydi. Gumanitarizm sharoitida hamdardlik va rahm-shafqat kabi his-tuyg'ular global gumanitar o'ziga xoslikni yaratish uchun kalit ekanligini va ular xalqaro gumanitar siyosat va amaliyotni shakllantirishini taklif qiladi.

Terrorizm kontekstida g'azab, xo'rlik va qasos kabi his-tuyg'ular terroristik identifikatorlarni qurishda markaziy o'rinni egallaydi va ular terroristik harakatlar va siyosatni boshqarishi mumkinligini ta'kidlaydi. U terroristik identifikatorlarning ta'sirchan qurilishini tushunish terrorizmga qarshi samarali strategiyalarni ishlab chiqish uchun kalit ekanligini taklif qiladi. Riga shaxsiyatning shaklanishi XM nazariyasi uchun muhim ahamiyatga ega ekanligini va ijtimoiy va siyosiy o'ziga xosliklarni qurish haqidagi tushunchamizga hissiyotlarni kiritish zarurligini ta'kidlaydi. Uning ta'kidlashicha, bu bizga xalqaro munosabatlarni o'rganishda yanada nozik va kompleks yondashuvlarni rivojlantirishga yordam beradi [4,2-4].

Umuman olganda, konstruktivist olimlar nazariya g'oyaviy omillarga juda yo'naltirilgan va xalqaro xulq-atvorni shakllantirishda moddiy omillarni yetarli darajada hisobga olmaydi, deb ta'kidlaydigan ba'zi olimlarning tanqidiga duch kelishdi. Biroq, konstruktivistlarning ta'kidlashicha, me'yorlar va g'oyalarning rolini tushunish xalqaro munosabatlarni tushunish uchun juda muhimdir va siyosatchilarga hamkorlikni yaxshiroq rivojlantirish va nizolarni kamaytirishga yordam beradi.

Xalqaro munosabatlarda konstruktivizm ko'pincha bir nechta subtiplarga bo'linadi. Ushbu subtiplarning aniq tasnifi va nomlanishi olim yoki muallifga qarab biroz farq qilishi mumkin, ammo ba'zi umumiy bo'linmalarga quyidagilar kiradi:

Klassik konstruktivizm: bu kabi olimlar bilan bog'liq bo'lgan 1990-yillarda paydo bo'lgan konstruktivizmning asl yo'nalishi Aleksandr Vendt, Nikolas Onufva jon Ruggi. Klassik konstruktivistlar voqelikning ijtimoiy qurilishini, me'yorlarning ahamiyatini, xalqaro munosabatlarni shakllantirishda g'oyalar va o'ziga xoslikning rolini ta'kidlaydilar.

Tanqidiy konstruktivizm: konstruktivizmning ushbu yo'nalishi tanqidiy nazariya va postmodernizm ta'sirida bo'lib, hokimiyat va hukmronlikning ijtimoiy tuzilmalari singib ketish usullarini ta'kidlaydi. Tanqidiy konstruktivistlar obyektiv haqiqatga da'volarga ko'proq shubha bilan qarashlari va dominant rivoyatlar va kuch tuzilmalariga qarshi kurashish bilan ko'proq qiziqishlari mumkin.

Poststrukturalistik konstruktivizm: ushbu kichik tip poststrukturalizm va konstruktivizm tushunchalarini birlashtiradi va xalqaro munosabatlarni shakllantirishda til va nutqning rolini ta'kidlaydi. Poststrukturalist konstruktivistlar g'oyalar va tilning o'ziga xoslik va kuch munosabatlarini qurish usullarini o'rganishga ko'proq qiziqishi mumkin.

Feministik konstruktivizm: ushbu kichik tip feministik obyektivni konstruktivistik tahlilga qo'llaydi va jinsning xalqaro munosabatlarni shakllantirish usullarini ta'kidlaydi. Feministik konstruktivistlar gender normalari va o'ziga xosliklarining rolini o'rganishdan manfaatdor bo'lishi mumkin va xalqaro siyosatda an'anaviy patriarxal tuzilmalarga qarshi chiqishga intilishi mumkin.

Normativ konstruktivizm: ushbu kichik tip konstruktivistik tushunchalarning me'yoriy ta'sirini ta'kidlaydi va axloqiy yoki axloqiy ahamiyatga ega bo'lgan savollarga ko'proq e'tibor qaratishi mumkin. Normativ konstruktivistlar yanada adolatli yoki tinch natijalarni targ'ib qilish uchun xalqaro me'yorlar va qadriyatlarni qanday shakllantirish mumkinligini o'rganishdan manfaatdor bo'lishi mumkin[5,7-10].

Albatta, bu subtiplar bir-birini istisno qilishi shart emas va ko'plab olimlar o'zlarining tahlillarida konstruktivizmning bir nechta yo'nalishlaridan tushunchalarga asoslanishlari mumkin. Shunga qaramay, ushbu bo'linishlar kengroq konstruktivistik doirada turli xil urg'u va yondashuvlarni tushunish uchun foydali bo'lishi mumkin.

Xalqaro munosabatlardagi konstruktivizm nazariyasi quyidagi argumentlarga asoslanadi:

1. Davlatlar xalqaro munosabatlarning yagona ishtirokchisi emas: konstruktivizmga ko'ra, xalqaro munosabatlar faqat davlatlarning harakatlari bilan bog'liq emas. Xalqaro munosabatlarni shakllantirishda xalqaro tashkilotlar, nodavlat tashkilotlar va shaxslar kabi boshqa aktorlar ham muhim rol o'ynashi mumkin.

2. Ijtimoiy tuzilma davlat xulq-atvorini shakllantiradi: Konstruktivistlarning ta'kidlashicha, davlatlarning xatti-harakati faqat moddiy manfaatlar yoki hokimiyat munosabatlari bilan belgilanmaydi. Buning o'rniga davlat xulq-atvori normalar, qadriyatlar va e'tiqodlar kabi ijtimoiy tuzilmalar tomonidan shakllanadi.

3. Fikrlar muhim: g'oyalar xalqaro munosabatlarni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Davlatlarning o'z manfaatlarini va boshqalarning manfaatlarini idrok etishiga milliy o'ziga xoslik, demokratiya va inson huquqlari kabi g'oyalar ta'sir qiladi. Bu g'oyalar vaqt o'tishi bilan o'zgarishi va davlat xatti-harakatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

4. Xalqaro munosabatlar dinamik va doimiy ravishda rivojlanib boradi: konstruktivizmga ko'ra, xalqaro munosabatlar qat'iy yoki statik emas. Ular doimiy ravishda rivojlanib bormoqda, chunki yangi g'oyalar va me'yorlar paydo bo'lib, eskilari yo'qoladi. Bu shuni anglatadiki, xalqaro munosabatlar har doim o'zgarishlarga ochiq va har doim yangi g'oyalar va istiqbollar uchun joy mavjud.

5. Bilimlar ijtimoiy jihatdan qurilgan: konstruktivistlar bilimning obyektiv yoki neytral emasligini ta'kidlaydilar. Buning o'rniga, u ijtimoiy jihatdan qurilgan va muayyan jamiyat yoki jamoaning me'yorlari, qadriyatlari va e'tiqodlari ta'sirida. Bu shuni anglatadiki, bizning xalqaro munosabatlar haqidagi tushunchamiz biz yashayotgan ijtimoiy kontekstga qarab shakllanadi.

Konstruktivizm nazariyasi xalqaro munosabatlardagi bir qator tarixiy voqea va hodisalarga nisbatan qo'llanilgan.

Sovuq urushning oxiri: sovuq urushning oxiri ko'pincha xalqaro xulq-atvorni shakllantirishdagi me'yorlar va g'oyalarning kuchiga misol sifatida keltiriladi. Konstruktivistlarning ta'kidlashicha, Sovet Ittifoqining qulashi faqat qurollanish poygasi va iqtisodiy turg'unlik kabi moddiy omillar bilan bog'liq emas, balki davlatning roli va demokratiya va inson huquqlarining ahamiyati haqidagi o'zgaruvchan me'yorlar va g'oyalar natijasidir.

Yevropa Ittifoqi: Yevropa Ittifoqi ko'pincha xalqaro hamkorlikni shakllantirishda me'yorlar va g'oyalarning kuchiga misol sifatida keltiriladi. Konstruktivistlarning ta'kidlashicha, Yevropa Ittifoqi hamkorlik va integratsiyaning afzalliklari haqidagi umumiy me'yorlar va g'oyalarning bosqichma-bosqich evolyutsiyasi orqali yaratilgan. Bunga tarixiy adovatlarni yengishga va hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradigan umumiy Yevropa o'ziga xosligi g'oyasi kiritilgan.

Xalqaro inson huquqlari normalari: xalqaro inson huquqlari rejimining rivojlanishi ko'pincha xalqaro xulq-atvorni shakllantirishdagi normalarning kuchiga misol sifatida qaraladi. Konstruktivistlarning ta'kidlashicha, inson huquqlari rejimining rivojlanishi faqat kuchlar muvozanati kabi moddiy omillar tufayli emas, balki shaxs huquqlarining qiymati va davlatlarning ularni himoya qilish mas'uliyati to'g'risidagi normalarning o'zgarishi natijasidir.

Global boshqaruv: konstruktivizm global boshqaruvni o'rganishda qo'llanilib, xalqaro tashkilotlar va aktorlarning xatti-harakatlarini shakllantirishda normalar va g'oyalarning roliga e'tibor qaratildi. Konstruktivistlarning ta'kidlashicha, global boshqaruvning muvaffaqiyati hamkorlik zarurligi va jamoaviy harakatlarning ahamiyati to'g'risida umumiy me'yorlar va g'oyalarni ishlab chiqishga bog'liq[5].

Umuman olganda, ushbu misollar xalqaro xulq-atvorni shakllantirishda me'yorlar va g'oyalarning kuchini va xalqaro munosabatlar to'g'risida yanada kengroq tushuncha berishda konstruktivizmning ahamiyatini namoyish etadi.

XULOSALAR VA TAKLIFLAR

1. Normalar va g‘oyalarning ahamiyati: konstruktivizm xalqaro xulq-atvorni shakllantirishda normalar va g‘oyalarning ahamiyatini ta’kidlaydi. Shunday qilib, siyosatchilar normalar va g‘oyalarning boshqa aktorlarning xatti-harakatlarini shakllantirishdagi rolini hisobga olishlari va hamkorlikni rivojlantiradigan va nizolarni kamaytiradigan umumiy me’yorlar va qadriyatlarni rivojlantirishga yordam berishlari kerak.

2. Shaxsiyatning roli: Konstruktivistlarning ta’kidlashicha, davlat identifikatorlarini shakllantirish xalqaro xulq-atvorni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Shunday qilib, siyosatchilar boshqa aktorlarning xatti-harakatlarini shakllantirishda shaxsiyatning rolini hisobga olishlari va hamkorlikni rivojlantirish va nizolarni kamaytiradigan milliy o‘ziga xoslikning yanada ijobiy va inklyuziv ko‘rinishini targ‘ib qilishlari kerak.

3. O‘zgarish potensiali: Konstruktivistlar xalqaro munosabatlarda tinch o‘zgarish potensialiga yanada optimistik qarashni taklif qilishadi. Siyosatchilar hamkorlikni rivojlantirish va nizolarni kamaytiradigan umumiy me’yorlar va qadriyatlarning bosqichma-bosqich evolyutsiyasini rag‘batlantirish va xalqaro munosabatlar statik va o‘zgarmas tizim degan fikrni rad etish uchun harakat qilishlari kerak.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib aytadigan bo‘lsak xalqaro munosabatlardagi konstruktivizm nazariyasi g‘oyalar va ijtimoiy tuzilmalar xalqaro munosabatlarni qanday shakllantirishi haqida qimmatli nuqtai nazarni beradi. Konstruktivizmning kuchli tomonlaridan biri shundaki, u xalqaro munosabatlarni yanada nozik va dinamikroq tushunishni taklif qiladi. U xalqaro munosabatlarning turg‘un emasligini, aksincha, yangi g‘oyalar va me’yorlar paydo bo‘lishi bilan doimo rivojlanib borishini tan oladi. Demak, xalqaro munosabatlarda har doim o‘zgarishlar va innovatsiyalar uchun joy bor, shaxslar va tashkilotlar global voqealar rivojini shakllantirishga sezilarli ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Biroq, konstruktivizmning qiyinchiliklaridan biri shundaki, uni amalda qo‘llash qiyin bo‘lishi mumkin. Xalqaro munosabatlarni tushunish uchun aniqroq va o‘lchanadigan mezonlarni taklif qiladigan realistik yoki liberal nazariyalardan farqli o‘laroq, konstruktivizm g‘oyalar va me’yorlar kabi subyektiv va kontekstga bog‘liq bo‘lgan omillarga tayanadi. Bu konstruktivistik nazariyaga asoslangan aniq siyosat ko‘rsatmalarini ishlab chiqishni qiyinlashtirishi mumkin.

Umuman olganda, konstruktivizm nazariyasi an’anaviy yondashuvlarni to‘ldiradigan holda ijtimoiy tuzilmalar va g‘oyalarning ahamiyatini ta’kidlab, siyosatchilar va tahlilchilarga paydo bo‘layotgan muammolar va imkoniyatlarni yaxshiroq taxmin qilish va javob berishga yordam beradi.

Davlatlarga esa quyidagi takliflarga va maslahatlarga e’tibor berish foydadan holi bo‘lmaydi albatta. Xalqaro voqealarni yanada nozik va har tomonlama tushunish uchun tashqi siyosat va tahlilda g‘oyalar, me’yorlar va ijtimoiy tuzilmalarga ko‘proq e’tibor qaratish lozim.

Rivojlanayotgan global dinamikadan xabardor bo‘lish uchun mavjud farazlar va paradigmalarga qarshi turadigan yangi g‘oyalar yaratish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Nikolas Onuf , "World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations" 1989
2. Alexander Wendt, Social Theory of International Politics (Cambridge University Press, 1999)
3. Emanuel Adler and Vincent Pouliot (eds.), International Practices (Cambridge University Press, 2011)
4. "The Affective Construction of Identity: Implications for International Relations Theory," by Liliana Riga, published in International Studies Review (2021).
5. Ted Hopf, The Promise of Constructivism in International Relations Theory (International Security, Vol. 23, No. 1, 1998)
6. Kathryn Sikkink, The Power of Principled Ideas: Human Rights Policies in the United States and Europe (Princeton University Press, 1998)
7. Jeffrey T. Checkel, Constructivism and Foreign Policy (Routledge, 1998)
8. Peter Katzenstein (ed.), The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics (Columbia University Press, 1996)
9. Audie Klotz and Cecelia Lynch (eds.), Strategies for Research in Constructivist International Relations (M.E. Sharpe, 2007)
10. Friedrich Kratochwil, Rules, Norms, and Decisions: On the Conditions of Practical and Legal Reasoning in International Relations and Domestic Affairs (Cambridge University Press, 1989)
11. Michael Barnett, Dialogues in Arab Politics: Negotiations in Regional Order (Columbia University Press, 1998)
12. "Constructivist Geopolitics: Ontology, Methodology, and Political Praxis," by Simon Dalby, published in International Political Sociology (2021).

13. "The Logic of Socialization in International Relations: A New Theory of Normative Institutionalization," by Robert W. Murray and Benjamin Zyla, published in International Theory (2020).
14. "The Role of Ideas in International Relations: The Promise and Limitations of Constructivism," by Ayşe Zarakol, published in The Oxford Handbook of International Political Theory (2021).
15. "Poststructuralist Constructivism: Convergences and Tensions," by Lene Hansen, published in International Studies Review (2021).
16. "Theorizing Change in International Norms: The Role of Argumentative Framing," by Axel Heck and Kai Oppermann, published in International Studies Quarterly (2020).
17. "A Critique of International Social Constructivism," by Erik Ringmar, published in International Studies Quarterly (2020).
18. "The Practices of International Relations: Epistemic Community, Norms, and International Order," by Ian Hurd, published in International Theory (2020).
19. "Reimagining Constructivism: An Ontological Turn for International Relations," by Stephen M. Burgess, published in European Journal of International Relations (2020).